

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XXXI. Præsentiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

3. *Coram diuerso iudice, ne parte quidem principali petente, attestaciones sunt publicande, nisi aduersarius consentiat, vel testes mortui sint.*

¹ **NOT. I.** Si testes recepti sint super quibusdam articulis, & accidat, causam ad alios delegatos iudices transferri, non debent testes super eisdem articulis iterum produci, sed attestaciones, si adhuc extant, à prioribus iudicibus peti, & publicari debent iuxta *c. ult. iunctâ gl. in notand. de probation. & c. Causam. 11. hoc tit.*

² **NOT. II.** Attestaciones receptæ in iudicio inter certas personas non debent ad petitionem personæ tertie publicari, tamen si eius aliquo modo interfit. ita *Io. Andr. hic n. 3.* qui tamen id limitat. *n. 4. & Abbas. n. 5.* si aduersarius consentiat, quod attestaciones publicari possint.

Loquimur autem in casu, si coram eodem iudice aut subrogato, vel iudice appellationis attestacionum publicatio petatur, at verò coram diuerso iudice ne pars quidem principalis attestacionum publicationem obtinebit, nisi aduersario consentiente, aut si testes mortui sint, vt denuò produci non possint, sicuti dixi in *c. Causam. 11. hoc tit.*

CAPITVLVM XXXI.

Præsentiam

PARAPHRASIS.

Si quis post attestaciones publicatas opponere aliquid velit contra personas testium, non audiatur nisi prius iurauerit, quòd id malitiosè non petat, præterquam si ante publicationem protestatus fuerit contra testes, aut nisi ostenderit, quòd post publicationem cognouerit ea, quæ testibus obiicit; veruntamen in casu illo, quo aliquis protestatus fuit contra testes, quòd post publicationem dictorum eos vt inhabiles repellere velit, neque si aliquid pro ipso dixerint, facile iis credendum erit.

SUMMARIUM.

1. *Ante publicationem attestacionum, excipiendum contra testium personas.*
2. *Inhabilitas testis cognita post publicationem attestacionum censetur postea primùm superuenisse, ideòque proponi post eam potest, sed plerumque cum prauo iuramento.*
3. *Exceptio contra personas testium partim est dilatoria, partim peremptoria.*
4. *Testes semel producti in nullo postea iudicio amplius reprobari possunt, nisi superueniente reprobandi causâ, v. g. inimicitia.*
Ita vniuersim approbans personam ad certum actum vel officium, ad idem vel simile reprobare non potest, nisi ex causâ superueniente vel antè incognita.
5. *Testium dicta reprobare, & falsitatis arguere potest productus, non autem contenta in instrumento à se producto.*
6. *Si quis contra personas testium protestatus sit, tunc credendum non est ipsis, quatenus pro protestante deposuerunt.*

NOT. I. Si quid contra testium personas obiiciendum sit, fieri id debet, priusquam eorù attestaciones publicentur, nam si quis postea repellere velit, videtur id malitiosè agere ad protrahendam aut impediendam litis definitionem, quamobrem monet *Innoc. hic. n. 2.* consultum esse, vt iudex, antequam testimonia promulgentur, admoneat partes, si quid obicere velint contra personas, vt id faciant maturè. Procedit autem hæc doctrina, si aduersarius citatus ad videndum testes productos, reseruauit sibi facultatem excipiendi contra eorum personas; talis enim exceptio admitti solet, sed non tam facillè admittitur protestatio, vt liceat etiam post publicationem opponere, sicut *Innoc. hic* tradit *n. 2. Ioan. Andr. n. 4.* quare quod in textu dicitur malitiæ suspicionem tolli per iuramentum, non ira intelligi debet, quasi ordinatè aliquis admittendus sit ad opponendum contra testes etiam post publicationem, cum antè non opponendo in eos consensisse videatur,

vt dixi in *c. Super. 13. hoc tit.* sed si ex iustâ causâ admittendus videatur, vt id fiat, præmissio iuramento.

2 Not. II. Si quis ostenderit quòd testis inhabilitatem post publicatas attestaciones cognouerit, perinde censi debet, ac si inhabilitas postea superuenerit, cum in tali casu æqualia censeantur non esse, & non apparere. *argum. l. in lego. 77. de contrahendo.* Probari autem plerumque debet per iuramentum; quòd inhabilitas, quæ testibus obicitur, antè ignorata fuerit, ob regulam quæ sumitur ex *c. Nulli. 8. de elect. in 6.* quòd ea quæ in animo latent, vel aliàs occulta sunt, difficilè quæ ostensionem habent, per iuramentum probari solent, prout etiam dixi *lib. 5. Th. Mor. Tract. 10. p. 1. cap. 2. n. 18.* Porro quæ hîc dicta sunt, intelligi debent de eorum testium inhabilitate, qui non repulsi, sed admissi probationem aliquam, aut saltem iudicium pariunt, idè quæ non absolute inhabiles sunt, vt dixi in *cit. c. Super. & c. Cum nuntius. hoc tit.* at verò contra testes absolute inhabiles, cuiusmodi est excommunicatus vitandus, seruus, furiosus, infamis juris infamiâ, etiam absque iuramento opponere licet post publicatas juris depositiones, vt hîc *Felinus. notat. n. 4.*

Obicitur potest *l. 1. eod. de testam.* vbi dicitur, si seruus, qui alioquin inhabilis est, testis adhibeatur in condendo testamento, cum conditio seruitutis publicè ignoratur, testamentum ex hâc causâ infirmari non posse, ergo neque contra inhabilitatem testium post depositiones eorum præsertim publicatas, opponi potest, si eorum tunc defectus publicè ignorabatur. *Resp. cono. ant. neg. conseq.* ratio discriminis est, quia in priorè casu testis requiritur ad solennitatè & substantiam actus, quare si eius defectus publicè ignoretur in loco vbi actus celebratur, ius supplet defectum, si remissibilis sit per legislatorem, juxta *l. Barbarius. de off. pratorum & docui lib. 1. Th. Mor. Tract. 4. cap. 22. n. 9.* at verò in posteriore casu testis requiritur ad probationem quæ non censetur suppleri, eò quòd inhabilitas testis publicè ignoratur.

3 Quæritur I. Vtrum exceptio contra per-

sonas testium dilatoria sit an peremptoria. *Resp. cum Abbate hîc n. 1.* propriè loquendo neutram esse, participare tamen de vtraque. Probatum & explicatum, nam dilatoria exceptio impedit processum, idè quæ ante litem contestatam proponi debet, ista autem de quâ loquimur etiam exceptio post litem contestatam proponi potest, vt dictum est in *c. Ex parte. 7. hoc tit.* sed non post testium publicationem, vt hîc apparet, sed peremptoria exceptio semper opponi potest; deinde exceptio peremptoria tendit ad destruendam vim actionis & causæ. *l. 3. de exception. §. Appellantur. institut. eodem.* at verò ista exceptio actionis vim & causæ meritum absolute non destruit, sed quadantenus & secundum quid, quatenus ex his testibus intentionem aduersarii; probari non permittit.

Quæritur 2. Vtrum is, qui testes produxit, eos postea reprobare possit. *Resp. & Dico 1.* personas testium, quos aliquis produxit, neque in hoc neque in alio iudicio reprobare potest, nisi causa reprobandi v. g. inimicitia postea superuenerit, ita habetur in *l. Si quis. 17. de testibus.* ex quâ generaliter annotandum est, quòd approbans personam ad certum actum aut officium, non possit deinde eam tanquam inhabilem reprobare ad idè vel consimile, nisi ex causâ superueniente vel prius incognitâ. *arg. c. Nulli. de elect. in 6. & ita docet Innoc. in c. Cum venerabilis. n. 7. de except. Abbas hîc. n. 7.* quare hîc applicari potest iuris regula *21. in 6. quod semel placuit, amplius displicere non potest.*

Dico 2. Qui produxit testes ad testificandum, potest deinde eorum testimonia reprobare, seu dicta eorum falsitatis arguere, vt Barr. & alii docent in *cit. l. Si quis. & gl. hîc. verb. Si quis.* ratio est, quia producens non censetur approbare, quæ testes acturi sunt, cum ea scire nō potuerit, quare alia ratio est de instrumento producto, cuius contenta nō possunt deinde reprobari à producente, vt gl. citata monet, quare dici solet, quòd producens instrumentum, censetur approbare contenta in eo. *vide Innoc. in c. Cū olim. de test.*

Not. III. Si quis contra personas testium 6

protestatus sit, tunc neque credendum est ipsis, quatenus pro protestante deposuerunt, ita explicat *Felinus. hic. n. 4.* ratio est, eum testes pro utraque parte veritatem, quam norunt, edicere debeant, iniquum esset, quod aliquis noller eis credi dicentibus contra se, & tamen credi dicentibus pro se.

CAPITVLVM XXXII.

In nostrâ.

PARAPHRASIS.

Controversiam, quam Archidiaconus contra Monachos quosdam habebat, Papa delegauit quibusdam iudicibus, iis receptis, quos utraque pars produxerat, testibus, eorum testimonia non tantum diuersa, sed etiam penitus aduersa esse cognouerunt, ut nescirent, pro qua parte iudicare deberent, quare causam cum attestationibus ad Pontificem remisissent, is rescribit non tantum ad multitudinem testium hinc inde productorum attendendum esse, sed multo etiam magis ad qualitatem, seu habilitatem, nec non depositiones eorum, quibus maior lux veritatis seu verisimilitudo inesse videatur, ita ut iudex motum animi seu assensum formare queat, ideoque si æqualis honestatis & existimationis videantur esse testes utrinque producti, tum pro Archidiacono, qui plures testes produxerat, iudicandum esse, sin verò testes ex parte Monachorum producti tantæ præeminentiæ sint, ut aliorum multitudini merito præferendi videantur, tunc Monachos à petitione Archidiaconi absolueudos esse.

SUMMARIVM.

1. Testibus pro utraque parte contraria deponentibus, ceteris paribus, causa ad iudicandam est ei parti, etiam actrici, quæ plures pro se testes habet.
2. Attendenda potissimum qualitas testium, an plebei, nobiles, rustici, persona viles.
3. Magnus numerus testium præferendus paucitati magis honestorum, nisi horum sit maximum excessus in honestate.

4. Attendendum etiam est ad qualitates depositionum.

5. Si numerus maior testium, qui ab una parte sunt producti, consentiat, probat; licet unus aut duo, sed pauciores numero contradicant. Hi tamen illorum fidem debilitant.

6. Testes utrinque producti si contraria deponant, unius contradictio non destruit plenam probationem alterius partis. Plures testes ex una parte producti æque idonei, superant testes potiores alterius partis, in causis saltem civilibus, in criminalibus, & Matrimonii magna prudentiâ & cautelâ uti debet iudex.

NOT. Vn. testibus qui ex utraque parte producti sunt directe contraria deponentibus, si cætera paria sint, causa ad iudicandam est ei parti etiam Actrici, quæ plures testes pro se habet.

Aduerte 1. Quod dico etiam parti actrici, nam alioquin si numerus testium & cætera omnia æqualia sint, tunc reus absolueendus erit, cum eius causa fauorabilior esse censeatur, similiterque in dubio, seu si æquales ex utraque parte probationes allatæ videantur, pro causâ fauorabili pronuntian- dum, & vbi minus periculi subest, videlicet pro Matrimonio, libertate, religione, Ecclesiâ, pauperibus, uti annotauit *Gabriel. de probat. conclus. 4. n. 81. gl. hic verb. aduersa.*

Aduerte 2. Quod dixi: si cætera paria sint, attendendum esse ad numerum testium, at verò ante omnia & potissimum iudex attendere debet ad qualitatem testium iuxta *l. 3. de testibus. & l. Ob carmen 21. §. Si testes omnes. ff. eodem.* videlicet num in dignitate positi sint, an plebei, nobilesne, an rustici, aut ignobiles honestæ vitæ, an personæ viles, diuitiæne, an pauperes, vel pecuniæ cupidi, amici, an inimici, viri, an mulieres, Clerici, an laici, senes, an iuuenes &c. ut videre est apud *Gabriel. l. c. Abbatem hic. n. 1. Felinum. n. 2.* vbi cum Hostiensis hic adiunt duobus viris honestis ac probatæ vitæ plus credendum esse, quàm aliis 100. villibus ex aduerso deponentibus, id verò intelligi debet, si maximus excessus sit in honestate. Alioquin verò magnus numerus te-
stium.